

Evropski puls

Elektronski mjesečnik za evropske integracije broj 92, maj 2013.

TEMA BROJA

Farmeri i ministarstvo poljoprivrede na putu ka EU – prosipanje mlijeka nije crnogorski izum

intervju

Šef Delegacije EU u Podgorici,
ambasador Mitja Drobnič

izazovi u EU

EU u potrazi za ravnotežom između
ekologije i snažnije ekonomije

Uvodnik: **Povratak**

Vladan Žugić

Poslanici u Skupštini Crne Gore, praktično jednoglasno, posljednjeg dana maja usvojili su odluku o formiranju Anketnog odbora za aferu „Snimak“ i Zaključke o vraćanju povjerenje u izborni proces na osnovu kojih će biti osnovana radna grupa za izmjenu niza zakona koji se odnose na izborni proces, ali i ubrzano usvajanje ustavnih promjena, kao uslova za otvaranje poglavlja 23 i 24. To je urađeno nakon nikad jasnijih poruka evropskih zvaničnika da bi evropski put Crne Gore mogao biti blokiran do daljnjeg, ako se odmah ne počnu rješavati, kako je rekao evropski komesar za proširenje **Štefan File**, „nagomilani problemi na političkoj pozornici Crne Gore“. Iako je na početku glatko odbijala prijedlog opozicije o parlamentarnoj istrazi za „Snimak“ i uporno ponavljala da su predsjednički izbori bili fer, poslanici Demokratske partije socijalista (DPS) su pod pritiskom EU digli ruke za formiranje Anketnog odbora i zaključke o povjerenju u izborni proces. Ovim drugim su indirekto priznali da se ne može vjerovati izborima koji organizuju i nadgledaju institucije koje ta partija apsolutno kontroliše. Na drugoj strani, Demokratski front (DF) ili njegov veći dio je jedva čekao pristojnu priliku da prekine bojkot Skupštine. Bilo kako bilo, Crna Gora se vratila na evropski kolosjek i šanse da se na jesen otvore poglavlja 23. i 24. su mnogo veće. To sada, prvenstveno, zavisi od toga kako će Vlada uraditi akcione planove za 23. i 24. poglavlje, zatim rezultata tužilačke i parlamentarne istrage za aferu „Snimak“, ali i od toga da li će u naredna dva, tri mjeseca biti konkretnih rezultata u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Kalendar

09. maj **Svečano za Dan Evrope** / Evropska unija nije poklon koji dobiješ, to je nešto što morate zaraditi, kazao šef Delegacije EU u Crnoj Gori **Mitja Drobnič** na svečanosti organizovanoj povodom 9. maja na kojoj su govorili šef diplomatije **Igor Lukšić**, izvršna direktorka Centra za građansko obrazovanje (CGO) **Daliborka Uljarević** i Miomir Mugoša, gradonačelnik Podgorice. Centralna proslava Dana Evrope u Crnoj Gori organizovana na Trgu Republike. Organizatori niza svečanih i sadržajnih aktivnosti bili su Delegacija EU, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija i CGO.
13. maj **Vlada objavila Nacrt akcionih planova** / Vlada objavila Nacrt akcionih planova za poglavlje 23 i 24. koji su bili na javnoj raspravi do 18. maja, do kada su svi zainteresovani mogli da daju primjedbe. Dva dana nakon toga organizovan okrugli sto u vezi s primjedbama.
15. maj **File: Vrijeme da rješavate nagomilane probleme** / Komesar za proširenje **Štefan File** ocijenio da se "gomilaju izazovi na političkoj pozornici Crne Gore i vrijeme je da se počnu rješavati". File je konstatovao da je jedan od ovih izazova povjerenje građana u državne institucije, naglašavajući da su među drugim izazovima zaostajanje u reformama, potreba da se ojača vladavina prava i adekvatan pravosudni i politički nastavak afere "Snimak".
25. maj **Drobnič: Prvo 23. i 24 poglavlje, pa ostala** / Ambasador EU u Crnoj Gori **Mitja Drobnič** saopštio da je stav nekih članica Unije da sa Crnom Gorom ne otvori nijedno pregovaračko poglavlje dok ne bude "pozitivnih trendova" u vezi sa promjenom Ustava, istragom afere "Snimak" i otklanjanja nedostataka u izbornom procesu.
31. maj **U pamet se poslanici** / Poslanici u Skupštini Crne Gore, praktično jednoglasno, usvojili odluku o formiranju Anketnog odbora za aferu „Snimak“ i Zaključke o vraćanju povjerenje u izborni proces na osnovu kojih će biti osnovana radna grupa za izmjenu niza zakona koji se odnose na birački proces, ali i ubrzano usvajanje ustavnih promjena kao uslova za otvaranje poglavlja 23 i 24.

Milan Nič

Autor je viši saradnik u Centralno-evropskom institutu za praktične politike (CEPI)

Nakon pristupanja Hrvatske

U 2013. desile su se dvije krupne stvari vezane za proširenje EU – jedna dobra, druga loša. Dobra vijest je da kriza eurozone nije ugasila proces proširenja. Štoviše, proces pristupanja zemalja zapadnog Balkana ide sigurnim korakom naprijed, mada nešto usporenijim tempom. Glavni događaj ove godine biće pristupanje Hrvatske kao 28. članice EU. Loša vijest je da će prvo proširenje EU nakon krize u eurozoni ujedno biti i posljednje proširenje u ovoj deceniji, barem za jugoistočnu Evropu. Jedna je stvar jasna: kako vjerovatnoća članstva u EU za zemlje Balkana bude izgledala udaljenije, tako će jačati stagnacija i razočaranost javnosti u EU.

Četiri važna trenda i izazova se mogu primijetiti:

Hrvatski test. Ulazak Hrvatske u EU je veliki test za to kakve boljitke EU integracija može donijeti stagnirajućim balkanskim zemljama. Druge zemlje regiona pomno prate situaciju. Hoće li priliv stranih investicija u Hrvatskoj porasti? Hoće li fondovi EU stvoriti veći rast i infrastrukturni razvoj? Hoće li Hrvatska postati članica drugog reda sa malo ili nimalo uticaja? Mnogo će zavisi od samih Hrvata.

U interesu je Hrvatske da pomogne susjedima (među kojima su i bivši neprijatelji) da se što je prije moguće priključe EU, ali Hrvatska bi mogla i zloupotrijebiti svoje mjesto za glavnim stolom da dobija političke poene, podstičući nove podjele u regionu i koristeći se značajem i političkom investicijom u sopstveno članstvo u EU. Ako Hrvatska ne uspije izvagati mogućnosti koje članstvo u EU nosi to bi moglo imati velikog povratnog uticaja na cijeli region.

Odvojenost u okviru Evrope na više kolosjeka? Pojava Evrope na više kolosjeka je umanjila vrijednost članstva u EU, a zapadni Balkan stavila u „najudaljeniji krug“ evropske politike. Njihove su ekonomije blisko povezane sa EU, koja im je daleko najvažniji izvor novca – bilo kroz strane direktne investicije ili kroz zarade u inostranstvu. Više od 90% banaka u balkanskim zemljama su iz Austrije, Italije, Grčke, i Slovenije, koje su znatno pogoršale uslove za kredite pod uticajem velikih problema koje imaju u matičnim zemljama. Takva međuzavisnost izlaže region ekonomskom padu južne Evrope i postojećim problemima eurozone.

Dugoročna stagnacija? Nakon sporog oporavka, balkanske ekonomije se trenutno bore sa dvostrukom recesijom, koju karakteriše pad proizvodnje i oštar rast nezapošljenosti.

Svjetska banka je u svom izvještaju iz decembra 2012. upozorila da nijedan drugi region u Evropi nije pretrpio takav šok od trenutne krize kao zapadni Balkan. Ti problemi su u velikoj mjeri posljedica loših politika kod kuće – nedostatak kompetitivnosti i reforme, jaki monopoli sa političkim pokroviteljstvom, stara infrastruktura. Novi održivi rast mora biti zasnovan na ubrzanim strukturnim reformama i velikim infrastrukturnim projektima od regionalne važnosti (auto-putevi, željeznice, energetika, turizam).

Strateško prilagođavanje ili zabrinutost? Novi balkanski pristup kombinuje spor proces EU integracija i traženje novih zajmova i investicija sa istoka. Prošle godine, Turska je bila među tri najveća strana investitora u Hrvatskoj i Srbiji. Srpska vlada privlači nove investicije iz Rusije i Azije da bi servisirala svoj dug od oko 6 milijardi USD. Državna imovina u sektorima energetike i poljoprivrede se prodaje arapskim šaicima i azerbejdžanskim oligarsima. Takva raznovrsnost investicionih partnerstava, sada već uobičajena u regionu, ukazuje na veće trendove u globalnoj ekonomiji, ali pokazuje i određeni nivo zabrinutosti. U svakom slučaju, ove pojave će EU učiniti manje dominantnim partnerom nego ranije.

Iako se o EU i dalje govori kao o „nezamjenjivoj sili“ u regionu, postoji mogućnost da će Unija u budućnosti morati više da se bori kako bi nametnula svoju agendu. Dublja kriza bi Balkan mogla približiti ostatku Evrope – ali samo ako EU svoja vrata drži otvorenim i ako agendu proširenja izmijeni u ekonomskom smislu i učini je kredibilnim nacrtom za održivi razvoj i nove poslove. Ono što je potrebno više nego nove strategije jeste prije svega da obnovimo jednu fundamentalnu stvar: etiku podjele odgovornosti, Evrope sa zapadnim Balkanom i balkanskih zemalja među sobom.

Izvodi su iz teksta objavljenog na sajtu CEPI

Da li su farmeri i Ministarstvo poljoprivrede spremni da usvoje standarde Zajedničke poljoprivredne politike (CAP) Evropske unije

Da li će džabe musti krave

Damir Nikočević

Crnogorske farmere-mlekare izgleda ne čeka svijetla budućnost na putu ka EU. Vlada je godinama vodila pogrešnu politiku u ovoj oblasti u kojoj je više brinula o broju glasova koje dolaze iz, uglavnom, usitnjenih seoskih domaćinstva, nego o broju grla i stanju na farmama. Na drugoj strani, samo mali dio proizvođača mlijeka se edukovao i tehnološki napredovao. Izlaz iz ovakve situacije, utisak je, leži u pametnom ukupljavanju stočarskih farmi i njihovoj modernizaciji, za šta će biti potrebni krediti poslovnih banaka. U svakom slučaju, od aflatoksina do otkupne cijene – mlijeko ne prestaje da bude u centru pažnje domaće javnosti.

Tako otkupna cijena po litru mlijeka u Bosni i Hercegovini iznosi 26 centi, Srbiji 28, Hrvatskoj 33 centa, a u Sloveniji, koja je članica EU, otkupna cijena je 30 centi, kao i u najrazvijenijoj državi EU – Njemačkoj.

Crna Gora će ulaskom u Evropsku uniju biti dio zajedničke poljoprivredne politike (Common Agricultural Policy – CAP) koja se razvija i reformiše više od 50 godina, a danas predstavlja vjerovatno najstroženiju od svih EU politika

Za *Evropski puls* je to ponovila i **Danijela Stolica**, pomoćnica ministra u Ministarstvu poljoprivrede: „*Prosječna otkupna cijena mlijeka u Crnoj Gori je jedna od najvećih u regionu. Osnovna premija koju dobijaju farmeri po litru predatog mlijeka registrovanoj mlekari iznosi sedam centi. Dodatno, jedan cent dobijaju svi koji mjesečno predaju preko 4000 litara mlijeka. Tokom ovog kvartala (april-maj-jun) svi farmeri dobijaju još jedan cent, kako bi djelimično sanirali efekte rasta cijena stočne hrane. Pored navedenih premija koje isplaćuje Ministarstvo, farmeri dobijaju i premije od strane Opština koje iznose do tri centa. Prosječna cijena mlijeka koju plaćaju mlekare iznosi 34 centa (kreće se u intervalu od 30 do 37 centi u zavisnosti od kategorije mlijeka). To znači da farmeri dobijaju 47 do 48 centi po litru predatog mlijeka. Kod većih proizvođača ova cijena dostiže i 51 cent.*“

U pet minuta do 12 farmeri su prosipali, u pet minuta nakon dvanaest, novi ministar poljoprivrede **Predrag Ivanović** poručio je da se manje prosipa, više radi, da se smanjuju troškovi i plaćaju porezi. Već danima se postavlja pitanje koliko je zaista opravdan zahtjev domaćih farmera za povećanjem otkupne cijene mlijeka sa 34 na 37 centi kada se uzme u obzir stanje u okruženju, pa i EU.

Prijetnje prekidanjem isporuke mlijeka i optužbe o „*trgovačkom lobiju*“, „*nepostojanju računice*“, „*profitiranje na grbači farmera*“, dio su uobičajnog vokabulara farmera. Međutim, primjetno je da se jezikom argumenata više služio ministar Predrag Ivanović. On je naveo da 76% agrobudžeta ide za podršku stočarstvu i mlijeкарstvu, dok se primjera radi za vinogradarstvo koje je izvozna djelatnost

opredjeljuje znatno manje sredstava - 51 put manje.

Na drugoj strani, Crna Gora iz ukupnog Budžeta za podršku poljoprivredi izdvaja 20,3 miliona ili svega 1,7% za 2013, što je znatno manje od nekih većih država. Hrvatska od nacionalnog budžeta za poljoprivredu izdvaja 4,45%, Austrija 2,8%, Mađarska 2,66%, Poljska 3,52%, Slovenija 5,1%, Francuska 3,47%, Švajcarska 5,8%, Srbija 3,7%, Makedonija 4%. Osim toga, procenat izdvajanja iz budžeta u Crnoj Gori se konstantno smanjuje.

Stolica, međutim, ocjenjuje kako je stanje o oblasti stočarstva i mljekarstva poboljšano. Iako je u nekoliko prethodnih godina brojno stanje stoke smanjeno, ona kaže da je situacija stabilizovana tokom 2012. Iako je broj litara proizvedenog kravljeg mlijeka u 2011. bio najveći od 2004. (190 769l), dok je broj krava i steonih junica u istom periodu opao sa oko 85 na oko 62 hiljade. Kao probleme, Stolica navodi usitnjene posjedi, male farme, nedovoljan kvalitet ishrane životinja, kao i nedostatak mehanizacije.

Ona kaže da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja planira da mjere podrške, prije svega, usmjeri na investicije u poljoprivredna gazdinstva. Prema njenim riječima, do danas su značajna sredstva za razvoj stočarstva izdvojena i kroz projekat Svjetske banke MIDAS: „Ukupno 155 projekata podržano je u sektoru stočarstva. Ukupne investicije iznose preko 2,9 miliona €.“ Stolica naglašava da su potrebne

EU je u junu 2013. uvela jedinstvenu šemu plaćanja. To znači da se pravo na subvenciju ne ostvaruje po grlu stoke, već za površine koje su u dobrom poljoprivrednom stanju, bez obzira da li se na njoj nalazi farma mliječnih, tovnih goveda, živinarska farma ili neki zasad. Premije po litru mlijeka koje mi isplaćujemo ne postoje u zemljama EU, kaže pomoćnica ministra Danijela Stolica

odgovarajuće obuke i samih farmera koje Ministarstvo poljoprivredi planira da sprovede. Za nju su protesti farmera očekivani otpori u odnosu na mjere Ministarstva koje, kako kaže, imaju za cilj „sređivanje stanja u ovom sektoru po uzoru na najbolju svjetsku i evropsku praksu.“

Crna Gora će ulaskom u Evropsku uniju biti dio zajedničke poljoprivredne politike (*Common Agricultural Policy – CAP*) koja se razvija i reformiše više od 50 godina, i danas predstavlja vjerovatno najsloženiju od svih EU politika. Otvaranje tržišta bi trebalo da pogoduje i crnogorskom mliječnom sektoru, obzirom da će Crna Gora pripadati tržištu sa preko 500 miliona stanovnika gdje je mogućnost prodaje velika. Farmeri će imati i prava i na sredstva iz fondova razvoja i strukturnih fondova. Sve navedeno predstavlja pozitivne mogućnosti za dalji razvoj stočarstva i mljekarstva u Crnoj Gori, ali postavlja se pitanje koliko se mogu domaći farmeri prilagoditi novim uslovima i koliko je Crna Gora i njena administracija zaista spremna da prihvati primjenu standarda iz zajedničke poljoprivredne politike (CAP).

Sticanjem statusa kandidata Crna Gora ima pravo da koristi petu komponentu IPA koja se odnosi na ruralni razvoj. Međutim neophodno je da se državna uprava pripremi za decentralizovano upravljanje programima (DIS). Centar za građansko obrazovanje (CGO) je nedavno podsjetio da je Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija (MVPEI) kao nadležna institucija više puta najavljivala da će do kraja 2011.

dobiti akreditaciju, tj. uvesti Decentralizovani implementacioni sistem (DIS) za upravljanje fondovima EU i prenos vlasništva nad ovim procesom sa Evropske komisije na Crnu Goru.

Stolica je pojasnila kakva je situacija u Crnoj Gori i što mogu farmeri očekivati ulaskom u EU: „EU je u junu 2013. uvela jedinstvenu šemu plaćanja. To znači da se pravo na subvenciju ne ostvaruje po grlu stoke, već za površine koje su u dobrom poljoprivrednom stanju, bez obzira da li se na njoj nalazi farma mliječnih, tovnih goveda, živinarska farma ili neki zasad. Premije po litru mlijeka koje mi isplaćujemo ne postoje u zemljama Evropske unije. Tako je i Hrvatska koja 1. jula ulazi u EU, ukinula ova plaćanja za svoje farmere. Dodatno, da bi ostvario pravo na subvenciju, evropski farmer mora ispuniti niz standarda koji se tiču dobrobiti životinja, očuvanja životnje sredine, zdravlja biljaka i bezbjednosti proizvodnje.“

Ulazak zemalja četvrtog i petog proširenja u EU je uslovio smanjenje poljoprivrednih taksi i cijena mlijeka. Međutim, troškovi proizvodnje u novim članicama su viši nego u samoj Uniji. Time je pojačan tržišni pritisak za povećanje broja grla, ali i same muznosti po grlu čiji je cilj stvaranje proizvodnje sa nižom cijenom koštanja.

Istraživanje troškova pokazalo je da u većini zemalja EU poljoprivrednici trebaju oko 40 krava za pokriće troškova u mljekarstvu i oko 70 krava za prihvatljiv život. Samo oko 40 % stada u EU ima više od 40 krava.

Vedran Stapić, vođa projekta Agrokлуб.com, najposjećenijeg poljoprivrednog portala u Hrvatskoj, je za *Evropski puls* kazao kako su zahtjevi hrvatskih mljekara u periodu pregovaranja Hrvatske sa EU išli u smjeru formiranja nacionalnih proizvodnih kvota i podizanju nivoa kvaliteta. Stapić je istakao da su se brojne promjene dogodile, od investiranja u nove objekte i promjene strukture proizvođača do finansijskog propadanja mnogih: „U želji da se kreira veći broj farmi s više od 50 - 100 muznih krava brojni mali proizvođači su, bez dovoljno resursa (zemlje, mehanizacije) i znanja (ekonomskog i tehnološkog) koristili poticaje države i realizirali investicije. Danas, upravo ti proizvođači imaju velikih finansijskih problema.“

Stapić smatra da su niska cijena mlijeka i mesa veliki problem sa kojima se susrijeću uzgajivači stoke, te da su mnogi opterećeni kreditnim zaduženjima. On ne očekuje drastičan pomak nabolje nakon ulaska Hrvatske u EU, jer, kako ističe „stanje po pitanju proizvodnje mlijeka je loše u velikom dijelu EU.“

Jedan od načina koji je svojevremeno razmatran u Hrvatskoj, a koji bi olakšao proizvodnju mlijeka, kao i isplate kreditnih obaveza uslijed velikih troškova proizvodnje, jeste udruživanje proizvođača mlijeka i investiranje u pogone za preradu mlijeka. Mini mljekare bile su odgovor proizvođača mlijeka velikim prerađivačkim kompanijama čijim su uslovima otkupa farmeri bili nezadovoljni. Dodatna povoljnost ovakvog pristupa bio je koncept samozapošljavanja. Uslovi koji su vladali u poljoprivrednoj politici Hrvatske doprinijeli su tome da je od 2003. do 2008. godine smanjen broj proizvođača mlijeka sa 58 715 na 23 948.

Istraživanje troškova pokazalo je da u većini zemalja EU poljoprivrednici trebaju oko 40 krava za pokriće troškova u mljekarstvu i oko 70 krava za prihvatljiv život. Samo oko 40 % stada u EU ima više od 40 krava.

Jedna od obaveza koju će Crna Gora morati da ispuni u pregovorima sa EU je osnivanje Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, koja kao javna ustanova sprovodi tržišnu i strukturnu podršku poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Slično je bilo i u Hrvatskoj. Ulaskom Hrvatske u EU, Agencija će sprovoditi standarde koje se finansiraju iz Evropskog fonda za garancije u poljoprivredi (EAGF), Evropskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD), kao i Evropskog ribarskog fonda (EFF). Osim pomenute Agencije, postoji još jedna - Hrvatska poljoprivredna agencija, koja djeluje preko regionalnih kancelarija na teritoriji cijele Hrvatske i sprovodi mjere Ministarstva poljoprivrede.

Na pitanje kako će ulazak Hrvatske u EU uticati na izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda, Stapić prognozira da će jedino velike mljekare („Vindija“, „Dukat“, „Meggle“) moći iskoristiti mogućnost prisustva na velikom tržištu, iako je teško govoriti o izvozu kada ne postoje dovoljne količine niti za domaće potrebe.

Vodja portala Akroklub.com iz Hrvatske u Vedran Stapić kaže da su se u poljoprivredi te države desile brojne promjene - od investiranja u nove objekte i promjene strukture proizvođača do finansijskog propadanja mnogih: „U želji da se kreira veći broj farmi s više od 50 - 100 muznih krava brojni mali proizvođači su, bez dovoljno resursa (zemlje, mehanizacije) i znanja (ekonomskog i tehnološkog) koristili poticaje države i realizirali investicije. Danas, upravo ti proizvođači imaju velikih finansijskih problema.“

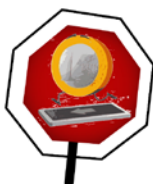
Danijela Stolica iz Ministarstva poljoprivrede smatra da će ulaskom Crne Gore u Uniju sredstva namijenjena poljoprivredi biti mnogo veća. Ona je naglasila da će poljoprivredni proizvođači, koji budu ispunjavali uslove propisane Zajedničkom poljoprivrednom politikom, moći ostvariti značajno veće subvencije i dodala da će važna, za crnogorske farmere iz planinskog dijela, biti sredstva namijenjena za agro-ekološke mjere kao što su plaćanja za održavanje pašnjaka. Stolica je pojasnila da crnogorska poljoprivreda, zbog svoje specifičnosti, ne može biti konkurentna po obimu proizvodnje na tržištu EU ističući da svoju šansu Crna Gora ima svojim tradicionalnim, autohtonim proizvodima visokog kvaliteta i sa organskom proizvodnjom.

Stapić ima jasnu preporuku za kolege u Crnoj Gori: „Sve razvojne mjere u koje ćete biti primorani ući, a radi konkurentnosti vaših proizvoda, osmislite pažljivo i uz brojna moguća odstupanja i instrumente osiguranja. Bitno je da investicije vode oni subjekti koji znaju što je poduzetništvo, a da pri tome imaju u vidu i sve tehnološke detalje proizvodnje mlijeka.“

Sve kutije cigareta iste

Irska je nedavno postala prva članica EU koja je odobrila da pakovanja cigareta budu jednoobrazna. Irsko Ministarstvo zdravlja saopštilo je da će, prema novim pravilima, sve oznake, logoi, boje i grafički prikazi biti uklonjeni sa duvanskih proizvoda koji su u prodaji u Irskoj. Prije nego što zakon postane pravosnažan potrebno je da bude odobren i u parlamentu. Prema planu, marka cigareta biće na pakovanju neutralne boje, koja će tek biti određena.

Četiri scenarija za euro cente

Evropska unija razmišlja o budućnosti kovanica od jednog i dva euro centra s obzirom da njihovo izdavanje članicama zone eura donosi samo troškove. Članice euro zone su od 2002. pustile u opticaj više od 45 milijardi takvih kovanica, a gubici na osnovu razlike između vrijednosti koju označavaju i troškova izrade narasli su od tada na oko 1.4 milijarde eura. EK je predložila četiri scenarija o budućnosti kovanica od 1 i 2 euro centa. Komisija je ocijenila da se pri odlučivanju o budućnosti tih kovanica moraju u obzir uzeti, ne samo ekonomska opravdanost, već i drugi faktori poput moguće negativne reakcije javnosti. Prvi scenario predviđa da se nastavi izdavanje tih kovanica pod sadašnjim uslovima, bez promjena u sastavu, propisima ili proceduri izdavanja. Drugi scenario predviđa da se smanje troškovi izrade tako što bi se promijenio sastav kovanica ili način njihove proizvodnje. Treći prijedlog predviđa prestanak proizvodnje i brzo povlačenje kovanica iz optičaja i to preko maloprodaje i banaka u unaprijed određenom kratkom roku. Postepeno povlačenje podrazumjevalo bi prekid izrade i izdavanja, a kovanice koje su ostale u optičaju bi se koristile za plaćanje samo kada je iznos zaokružen.

Troškovi rada 23.4 eura po satu

Prosječan trošak za radnu snagu po satu u 2012. u cijeloj EU, isključujući poljoprivredu i javnu administraciju, procjenjuje se na 23.4 eura, dok je u euro zoni bio 28 eura. Prosjek, međutim, maskira velike razlike i troškove radne snage u Uniji koji osciliraju od 3.7 eura po satu u Bugarskoj do 39 eura u Švedskoj. Statistike Eurostata pokazale su i da su od 2008. do 2012. troškovi rada po satu i u EU i u euro zoni porasli za više od 8%.

Gledano po sektorima, najviši su troškovi rada porasli u industriji – 24.2 eura po satu u EU i 30.3 u euro zoni. Na sektoru usluga troškovi rada bili su 23.7 eura u EU i 27.6 eura u zoni eura, a u građevinarstvu 21 euro u EU i 24.3 eura u eurozoni. Troškovi rada podrazumevaju zarade i druge troškove, poput doprinosa.

Jug Evrope omiljena destinacija

U EU je u 2011. zabilježeno milijardu putovanja, od čega je jedna četvrtina bila van zemlje u kojoj putnici žive. Španija je bila glavna destinacija za građane EU, sa udjelom od 13% u svim putovanjima u inostranstvo, slijede Italija i Francuska sa 9%, objavio je Eurostat. Evropljani uglavnom putuju u susjedne zemlje, s izuzetkom Rumuna koji najviše putuju u Italiju, Šveđana koji preferiraju Grčku i Britanaca koji najviše vole Španiju. Najveći broj putovanja u inostranstvo ostvarili su Njemci (73 miliona) i Britanci (44 miliona putovanja).

Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Mitja Drobnič

Od poglavlja 23 i 24 zavisi kada će biti otvorena ostala

Govoreći o navodima da proširenje EU nije među prioritetima dok se eurozona ne konsoliduje, Drobnič je rekao da je, “kada je razrušen krov kuće, jasno što je prioritet”: “Međutim, to ne znači da se uz popravke na krovu kuće ne može posaditi novo drvo u vrtu”

Ustavne promjene biće indikator napretka Crne Gore u evropskim integracijama, poručio je šef Delegacije Evropske unije (EU) u Podgorici Mitja Drobnič, navodeći da, ukoliko poglavlja 23 i 24 ne budu otvorena ove godine, proces otvaranja ostalih će biti usporen. Prema njegovim riječima, veoma je važno da poglavlja 23 i 24 budu otvorena ove godine. “Tek kada bude poznata dinamika otvaranja ova dva poglavlja možemo procijeniti mogućnost otvaranja ostalih poglavlja”, rekao je Drobnič u intervjuu agenciji MINA.

On je, kako je kazao, siguran sam da će narednih mjeseci biti otvorena još neka poglavlja, kao na primjer poglavlje 26. “Ali cilj je da se prioritarno radi na stvaranju uslova da se otvore poglavlja 23 i 24”, rekao je on.

Drobnič je poručio da su pregovori samo dio procesa pristupanja Crne Gore Uniji. “Svrha pristupnih pregovora je definisanje detalja u vezi ispunjavanja uslova za punopravno članstvo. U centru pažnje treba da bude cjelovit proces ispunjavanja uslova, tu mislim na konkretne reforme”, dodao je on.

Prema riječima Drobniča, teško je izdvojiti samo jedan ili dva izazova. “Najprije bih izdvojio političke i ustavne reforme sa kojim će Crna Gora ispuniti temeljne političke kriterije za članstvo u EU. Konkretno, mislim na unaprijeđivanje vladavine prava i u okviru toga osiguravanje nezavisnosti sudstva i tužilaštva”, rekao je on.

U tom smislu, kako je kazao, biće ključne najavljene ustavne promjene. “Potrebno

je raditi na unaprijeđenju efikasnosti rada Vlade i parlamenta u donošenju odluka u vezi preuzimanja i sprovođenja evropskog zakonodavstva i uspostavljanja odgovarajućih struktura državne uprave i pregovaračkog tima”, ocijenio je Drobnič.

On smatra da je važan element procesa predviđanje posljedica članstva i donošenje dugoročnih odluka, sa ciljem da se prednosti u članjenja što bolje iskoriste, a troškovi što racionalnije pokriju.

“Potrebno je takođe pripremiti stanovništvo na nove uslove koje donosi članstvo. Navedeno su glavne oblasti iza čega stoji mnogo detalja. Međutim, u ovoj godini posebno će biti značajne ustavne promjene u domenu pravosuđa i tužilaštva, koje će biti indikator napretka u procesu evropskih integracija”, rekao je Drobnič.

On je kazao da je u ovom momentu teško odgovoriti na pitanje koja su poglavlja najteža, pored poglavlja 23 i 24, podsjećajući da je proces skrininga u toku. “Očekujemo da će svi skriningi biti završeni do ljeta i da će nakon toga Evropska komisija imati precizan pregled stanja po oblastima. Tek tada ćemo biti u mogućnosti da vidimo gdje su najveći insitucionalni, pravni ali i investicioni izazovi za Crnu Goru”, naveo je Drobnič.

On je, međutim, istakao da je jedno od najtežih poglavlja u prethodnim pristupnim procesima bilo ono koje se odnosi na zaštitu životne sredine, dodajući da očekuje da će to biti izazov i za Crnu Goru.

Povodom nedavnog objavljivanja audio snimaka koji ukazuju na moguće nepravilnosti uoči parlamentarnih izbora, Drobnič je kazao da je objavljivanje tih snimaka stvorilo situaciju u kojoj Vlada, pravosuđe, parlament i političke partije treba da reaguju. “Radi se o utvrđivanju činjenica o eventualnim zloupotrebama i utvrđivanju eventualne zakonske i političke odgovornosti. Neaktivnost svih nabrojanih organa bila bi razlog za razočaranje i loše bi uticala na ugled Crne Gore”, rekao je Drobnič.

Komentarišući prijedlog da se uspostavi specijalno tužilaštvo i sud za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala na visokom nivou, Drobnič je ocijenio da se napredak i efekti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije mogu postići sa različitim institucionalnim rješenjima. “Važno je da dođe do rezultata. EU će pratiti rezultate – u konkretnom smislu istraga i sudskih procesa. Kreiranje mehanizama za postizanje ciljeva, prepušteni su Crnoj Gori. EU može da posreduje u smislu prenošenja dobre prakse ili iskustva svojih članica”, kazao je Drobnič.

Govoreći o navodima da proširenje EU nije među prioritetima dok se eurozona ne konsoliduje, Drobnič je rekao da je, “kada je razrušen krov kuće, jasno što je prioritet”.

“Međutim, to ne znači da se uz popravke na krovu kuće ne može posaditi novo drvo u vrtu. Mnogo je važnije da kandidat za članstvo uspješno vodi proces postepenog ispunjavanja uslova za punopravno članstvo”, rekao je on.

Prema njegovim riječima, EU ne može dozvoliti da neka buduća članica sa sobom donese i neke specifične probleme. “Takvi problemi treba da budu riješeni prije ulaska u EU. Mislim da je upravo problem nekih država koje imaju aspiracije za članstvo u EU ispunjavanje kriterijuma, a ne to da proširenje nije prioritet”, pojasnio je Drobnič. On je, kako je naveo, ubijeđen da će se vrata Unije otvoriti onima koji ispunjavaju uslove.

Drobnič je istakao da je članstvo u Uniji donijelo velike prednosti i benefite građanima i državama. “Većina ljudi je svjesna da bi raspad Unije imao teške posljedice. Dakle, Unija mora i dalje da se razvija i prilagođava okolnostima, kao

Drobnič je istakao da je jedno od najtežih poglavlja u prethodnim pristupnim procesima bilo zaštita životne sredine, dodajući da očekuje da će to biti izazov i za Crnu Goru.

i da razvija sposobnosti da rješava nove probleme koji nastaju”, dodao je on.

To, kako je pojasnio, iziskuje produbljivanje i širenje ingerencija na području koja su do sada bila u domenu nadležnosti država članica. “Možda je jedan od većih izazova nedostatak svijesti unutar EU koliko Unija u stvari znači za građane i države članice. Svijest treba razvijati i pretvoriti je u političke mehanizme, kroz koje će građani uticati na rad institucija Unije”, saopštio je Drobnič.

Upitan da li glasine o tome da je EU umorna od proširenja mogu uticati na motivaciju država kandidata da nastave sa reformama, on je odgovorio da se nada da će se Crna Gora, odnosno država i sve njene institucije i građani, voditi ciljem da se što prije izvrše sve potrebne reforme kako bi država što prije postala članica EU i iskoristila benefite članstva. “Zamor od proširenja se hrani poteškoćama, sporošću i neodgovarajućim reformama. Ukoliko te hrane ne bude, neće biti ni zamora”, precizirao je Drobnič. Kako je rekao, ne treba zaboraviti da su reforme namijenjene, prije svega, poboljšanju kvaliteta života građana i zato su potrebne bez obzira na proces integracija.

“Ako tako shvatimo članstvo, onda bi građani trebalo da podržavaju političke stranke koje će osigurati sprovođenje reformi”, poručio je Drobnič.

Bojana Mučalica (autorka je novinarka agencije MINA)

Intervju je objavila agencija MINA, 31.marta 2013.godine. Evropski puls prenosi tekst kao trećenagrađeni na konkursu za najbolje tekstove o evropskim integracijama Crne Gore.

Evropa u potrazi za ravnotežom između ekologije i snažnije ekonomije

Postoji li manje zeleno

Vera Šćepanović

Od svih razvijenih djelova svijeta, Evropska unija je u posljednje dvije decenije najviše učinila u borbi protiv zagađenja i klimatskih promjena. Na ovogodišnjem majskom sastanku Evropskog savjeta, međutim, izgledalo je da je su lideri spremni da žrtvuju ponešto od tih ideala kako bi spasili evropsku privredu. Evropski preduzetnici traže energetska politiku koja bi manje uzimala u obzir klimatske prioritete, a više se bavila troškovima. Na sastanku sa predstavnicima kompanija pred početak samita šefova evropskih država i vlada, predsjednik Evropskog savjeta **Herman van Rompuy** se složio da Evropa ima veliki problem sa energijom. „Na kraju bi Evropa mogla biti jedini kontinent koji zavisi od uvoza energenata“, rekao je on. „Već 2035. će udio uvezene nafte i gasa dostići više od 80% potrošnje energije iz fosilnih izvora“.

Cijene energije u Evropi su porasle u prosjeku za skoro 40% samo od 2005. Prošle godine, cijene struje u Evropi su bile dva puta veće nego u SAD

SAD. Do sada je EU pokušavala da smanji udio uvoza u potrošnji prelaskom na „zelenu“ energiju iz obnovljivih izvora. Na konferenciji 2004. članice EU su se obavezale da povećaju udio energije iz obnovljivih izvora u potrošnji na 20% do 2020, a od nedavno planiraju da povećaju granicu na 30% do 2030. Rezultat ove politike je bio i veliki broj mjera da se podstaknu ulaganja u razvoj zelenih tehnologija, uključujući subvencije proizvodnji energije upotrebom vjetra i sunca. Na duži rok, takve mjere bi trebale da donesu značajna poboljšanja, ali će cijene energije u međuvremenu ostati visoke. U ovom slučaju, „u međuvremenu“ bi moglo značiti i nekoliko decenija. Bez obzira da li će nastaviti da uvozi energiju ili ulagati u veću energetska efikasnost i razvoj obnovljivih izvora energije, troškovi energije u EU će nastaviti da rastu, kaže EK– do 2050 godine, očekuje se da će Unija trošiti preko 14% ukupnog BDP-a na kupovinu i proizvodnju energije, nešto više od 12% koliko troši sada. Sve to nije nikakva utjeha evropskim preduzetnicima, koji već jedva izlaze na kraj sa posljedicama ekonomske krize. Pred početak Evropskog samita, najuticajnija organizacija poslodavaca BusinessEurope je pozvala predsjednika EK **José Manuela Barrosa** da drastično promijeni pristup energetska politici u EU koji je po njima previše orijentisan ka „zelenim“ ciljevima. Mnogi nadu za brzo rješenje evropskih problema sa energijom traže u razvoju eksploatacije prirodnog gasa iz naslaga škriljca. Potencijalna nalazišta su odavno locirana na teritorijama Holandije, Njemačke, Poljske, i oko Baltičkog mora, ali do skoro je njihova eksploatacija smatrana previše skupom i komplikovanom. U posljednjih nekoliko godina, međutim, SAD su razvile novu tehnologiju,

Trgovinski deficit Unije u energentima je već dostigao 400 milijardi. Zavisnost od uvoza znači i više cijene energije, što umanjuje konkurentnost evropskih izvoza. Prema izvještaju EK, cijene energije u Evropi su porasle u prosjeku za skoro 40% samo od 2005. Prošle godine, cijene struje u Evropi su bile dva puta veće nego u

poznatu kao hidrauličko drobljenje, kojom su značajno smanjeni troškovi izvlačenja gasa iz škrljčanih naslaga. Hidrauličko drobljenje djeluje tako što se pod velikim pritiskom u zemlju upumpava mješavina vode, pijeska i hemikalija, koja razbija kamene formacije i oslobađa gas. U SAD, primjena ove tehnologije je dovela do prave revolucije u snabdijevanju energentima. Za samo nekoliko godina, od 2005 do 2012, cijene gasa u industriji su pale za 66%, dok su u EU porasle za 35%. U međuvremenu, udio uvoza u ukupnoj potrošnji gasa u SAD je smanjen sa 60% na 46%. To ne znači da će EU sa lakoćom ponoviti američki uspjeh. Geološke formacije u Evropi se razlikuju od onih u SAD. Nalazišta škrljca su dublje ispod površine zemlje, raspršenije, što povećava troškove eksploatacije – procjenjuje se da bi izvlačenje gasa iz škrljca u Evropi koštalo dva do tri puta više nego u SAD. Najveća prepreka, međutim, nije priroda već društvo. EU je mnogo gušće naseljena od SAD, a hidrauličke bušotine u blizini naseljenih mesta izazivaju veliki otpor od strane grupa za zaštitu životne sredine, koje tvrde da će upumpavanje vode i hemikalija u zemlju zagađati podzemne tokove pijaće vode. U mnogim članicama EU poput Francuske, Češke, Bugarske i Holandije, na snazi je moratorijum na eksploataciju naslaga škrljca

dok se u potpunosti ne ispita efekat na okolinu. U drugim zemljama je situacija nešto drugačija. Poljska, u kojoj je osnovni domaći izvor energije visoko zagađujući ugalj, a gdje više od dvije potrošnje čini uvezeni gas iz Rusije, je jedva dočekala da se baci na ispitivanje rezervi škrljca oko Baltičkog mora. U međuvremenu, evropske grupe za zaštitu životne sredine smatraju da je eksploatacija škrljca velika greška. Ne samo da je hidrauličko drobljenje štetno po okolinu, već se njime samo odlaže stvarno rješenje, jer će i ove rezerve prije ili kasnije biti potrošene. Na duži rok, EU će morati da se prikloni energiji iz obnovljivih izvora. U zaključcima sa majskog samita se ponavlja da treba nastaviti ulaganja u razvoj „zelene“ energije, ali se i naglašava problem visokih troškova za konkurentnost evropskih industrija i traži razvoj strategije za „bezbjednu i održivu“ eksploataciju drugih izvora energije, poput gasa iz škrljca. EK radi na prijedlogu pravnog okvira za regulaciju hidrauličkih bušotina, ali se očekuje da će dokument biti gotov tek krajem 2014 godine. U međuvremenu, EU pomalo popušta pred pritiskom industrije, manje se insistira na zaštiti životne sredine, a članice mogu da rješavaju svoje energetske probleme kako god smatraju da je najbolje za njih.

Škrljci mogu napraviti i druge probleme

Ispitivanja gasa iz naslaga škrljca su tek u začetku, i za sada nije sasvim jasno u kojoj će mjeri bušenje škrljčanih rezervi, koje se često nalaze ispod teritorija dvije ili tri države članice, dovesti do sukoba oko prava na njihovu eksploataciju. Nuklearni pogoni su već odavno predmet prekograničnih rasprava. Austrija, koja je odlučila da ne razvija nuklearnu energiju, se nedavno žalila EK na Češku i Slovačku koje su odlučile da izgrade nuklearne reaktore uz samu granicu sa Austrijom. Zemlje koje odluče da odustanu od jeftinih ali „prljavih“ izvora energije i usredsrijede sa ne proizvodnju energije iz zelenih izvora rizikuju da izgube na konkurentnosti.

U Njemačkoj, energija iz obnovljivih izvora već predstavlja veliki dio ukupne potrošnje, a njemačka vlada je nedavno riješila da poveća ulaganja u tom pravcu, nakon što je odlučeno da će svi nuklearni pogoni u Njemačkoj biti zatvoreni do 2020. To, međutim, takođe znači da su u Njemačkoj cijene električne energije najviše u Evropi, pa je vlada da bi zaštitila proizvođače izuzela pojedine industrije od plaćanja dijela troškova napajanja energijom. To je dovelo do eksplozije žalbi drugih članica EU, koje optužuju Njemačku za nelojalnu konkurenciju jer njene industrijske firme ne kupuju energiju po tržišnim cijenama. Sve u svemu, ako EK ne bude imala snage da sprovede zajedničku energetska politiku, moraće da se pomiri sa time da nastavi da izigrava policajca i miri zavađene članice, od kojih svaka ima drugačiji odgovor na pitanje što je prava ravnoteža između zaštite životne okoline i ekonomske konkurentnosti.

Dani Evrope u Crnoj Gori

Centar za građansko obrazovanje (CGO), u saradnji sa fondacijom Friedrich Ebert i NVO Natura, uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, u okviru projekta „EU info Bus-na putu ka EU“, organizovao je proslavu Dana Evrope - 7, 8. i 9. maja, u tri grada Crne Gore: Kolašinu, Cetinju i Podgorici. Program proslave u Kolašinu, pod motom **„Igraj za Evropu!“** imao je više segmenata. Posebno brendiran *EU info autobus*, sa predstavnicima Delegacije EU u Crnoj Gori, Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore (MVPEI), ambasade Italije u Crnoj Gori, CGO-a i studentima doputovao je u Kolašin i odmah izazvao veliko interesovanje građana i građanki ovog grada. Program je počeo sa glavnog gradskog trga u 11h00, na kojem su postavljeni EU info štandovi sa edukativno-informativnim materijalima, praćen EU kvizom i nagradama za one koji bi pokazali najveći stepen znanja o EU, ali i EU slagalicom za najmlađe posjetioce. Kulturni dio programa činio je nastup KUD „Mijat Mašković“. Program na trgu svečano je otvorio ambasador **Mitja Drobnič**, šef Delegacije EU u Crnoj Gori. Pored njega, okupljenim građanima i građankama obratili su se: **Darko Brajušković**, predsjednik opštine i **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a. Centralna aktivnost bio je fudbalski turnir, organizovan između dvije srednje škole i održan u sportskoj hali, koja je rekonstruisana sredstvima EU, a koji je otvorio Nj.E Mitja Drobnič. ROBNIC, simboličnim udarcem lopte sa centra terena. U takmičenju su učestvovala četiri ekipe srednjoškolaca iz Kolašina. Pobjednik turnira bila je ekipa SS „Braća Selić“, koja je nagrađena setom EU promotivnih materijala, dok su ostale tri ekipe dobile simbolične nagrade za učešće. U želji da se odgovori na potrebu građana i građanki Kolašina da se informišu o procesu

evropskih integracija i da im se omogući da u direktnoj komunikaciji sa nosiocima ovog procesa dobiju važne informacije, organizovana je panel diskusija na temu: **„Značaj procesa EU integracija za razvoj Crne Gore“**, u sali Centra za kulturu, sa početkom u 12h00. Na panelu su pored Drobniča, Brajuškovića i Uljarevićeve, govorili i Nevenka Vulićević, direktorka Direkcije za pravnu harmonizaciju propisa u MVPEI i Nj.E, **Vincenzo Del Monaco**, ambasador Republike Italije u Crnoj Gori. Panelu, koji je praćen živom diskusijom, je prisustvovalo preko stotinu lokalnih odbornika, privrednika, predstavnika političkih stranaka, NVO, medija, studenata, učenika i drugi građana i građanki Kolašina. Dan Evrope na Cetinju, kulturnoj i istorijskoj Prijestonici Crne Gore, proslavljen je 8.maja, na trgu Kralja Nikole, sa fokusom na mlade uz dominantan kulturni karakter. Pod sloganom **„Nacrtaj Evropu!“**, na jednom mjestu okupili su se učenici i studenti, koji su uz muziku i druge zabavne aktivnosti iskazali svoj likovni talenat i prikazali na koji način oni vide

Uniju. Pored likovnog takmičenja, na trgu su postavljeni EU info štandovi, organizovan EU info kviz i postavljena EU slagalica za najmlađe učesnike. Oni koji su pokazali zavidno znanje i tačno odgovorili na sva pitanja iz EU kviza, nagrađeni su setom promotivnih materijala sa EU obilježjima. Program proslave otvorila je Daliborka Uljarević, izvršna direktorka CGO-a, a pored nje građanima i građankama Cetinja obratio se i Damir Šabanović, iz Sekretarijata pregovaračke grupe za vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore EU pri MVPEI. Za najbolji likovni prikaz Evrope takmičila su se 32 učesnika. Komisija koju su činili predstavnici CGO-a i MVPEI, nagradila je tri najbolja rada. Pored nagrada za najbolje, pripremljene su i podijeljene simbolične nagrade za sve učesnike. Najbolji radovi biće izloženi u prostorijama CGO-a.

Poglavlje 5: Javne nabavke

Marko Sošić

U uslovima slobodnog tržišnog nadmetanja, važan i nezaobilazan subjekt su organi javne uprave koji, u ispunjavanju svojih zadataka, troše ogromne novčane iznose iz budžeta ili drugih javnih sredstava. Kako bi se spriječila zloupotreba javnih ovlašćenja na štetu javnog interesa prilikom ovakvih postupaka, EU je ustanovila određena načela (nediskriminacije, jednakog tretmana, transparentnosti, proporcionalnosti, uzajamnog uvažavanja) i standarde koji se moraju primjenjivati u svim postupcima javnih nabavki i jednako prema svim učesnicima tog postupka. Navedeni principi u najopštijem predstavljaju *acquis* u poglavlju koje se odnosi na javne nabavke. Posebna pravila EU se primjenjuju na koordinaciju dodjele javnih ugovora za izvođenje radova, usluge i nabavke, za tradicionalne ugovorne

entitete (klasični sektor) i posebne sektore (za komunalne usluge i za oblast odbrane i bezbjednosti). *Acquis*, takođe, utvrđuje pravila o procedurama revizije i raspoloživosti pravnih lijekova.

Cilj evropskog zakonodavstva na ovom području je osigurati davaocima usluga, isporučiocima roba i izvođačima radova mogućnost nadmetanja u postupcima javnih nabavki u državama članicama Evropske unije, jačanje ekonomskog razvoja i produktivnosti, ali i davanje punog smisla jedinstvenom tržištu EU. Institucije uspostavljene u tu svrhu treba da osiguraju sprovođenje zakonskog okvira na svim nivoima i postojanje djelotvornog sistema pravne zaštite u postupcima javnih nabavki.

U Crnoj Gori su se, u proteklih deset godina, promijenila tri zakona o javnim nabavkama. Pravni okvir za sprovođenje javnih nabavki je bitno poboljšan usvajanjem Zakona o javnim nabavkama polovinom 2011, koji je u značajnoj mjeri usaglašen sa pravom EU. Međutim, puna harmonizacija sa *acquis-em* u ovom poglavlju još uvijek nije postignuta, dok podzakonski akti potrebni za njegovu primjenu još uvijek nijesu usvojeni.

Prednosti novog Zakona uključuju povećan stepen transparentnosti, naročito kroz obavezu objavljivanja svih ugovora o javnim nabavkama. Zakon preciznije razdvaja nadležnosti i ovlašćenja državnih institucija „zaduženih“ za javne nabavke. Takođe, u Zakonu postoji osnov za objedinjavanje javnih nabavki u skladu sa propisom Vlade Crne Gore, odnosno nadležnog organa lokalne samouprave. Novim Zakonom poboljšana je i kontrola postupka obavezom da Komisija mora kontrolisati postupak čija je vrijednost iznad 500.000 eura. Sprovođenje ugovora ove vrijednosti (preko 500.000 eura) kontrolisano je od strane nadležnog inspekcijskog organa, a na osnovu odredbi novog Zakona o javnim nabavkama.

Nedostaci novog Zakona uključuju manjkave odredbe o antikorupcijskim pravilima i sukobu interesa. Kapaciteti Uprave za javne nabavke i Komisije za kontrolu postupka javnih nabavki su ograničeni. Strategija razvoja javnih nabavki za period do 2016. usvojena decembra 2011. nije adekvatno propisala način ostvarivanja ciljeva, naročito onih u vezi sa suzbijanjem korupcije i neregularnosti u sistemu javnih nabavki, proces harmonizacije sa evropskim standardima u dugoročnom periodu, itd.

Poboljšanje je zabilježeno po pitanju transparentnosti i borbe protiv korupcije i lošeg upravljanja u tenderskom postupku, kada je riječ smanjenju broja ugovora sklopljenih bez prethodnog pregovaračkog postupka, ali i u pogledu sve većeg broja ponuđača po tenderu, kao i žalbi. Administrativni kapaciteti za javne nabavke se postepeno unaprijeđuju. Ipak, dvije ključne institucije – Direkcija za javne nabavke i Komisija za kontrolu postupka javnih nabavki – raspolažu ograničenim ljudskim i finansijskim resursima, što sputava i sprovođenje zakona.

Zakon o koncesijama iz 2009. nije kompatibilan ni sa relevantnom Direktivom EU, ni sa ključnim odredbama Direktive o

pravnim sredstvima. Jedno od pitanja koje će doći na red u toku pregovora u ovom poglavlju je i nezavisnost organa za kontrolu koncesija – Komisije za koncesije, koja mora biti obezbijeđena. U oblasti koncesija, ovlašćenja ove Komisije su definisana veoma generalno, njeni članovi nijesu profesionalno angažovani, a institucionalni kapaciteti su na niskom nivou.

Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) je, pored opšte odredbe da će se početi sa dodjeljivanjem javnih ugovora na temelju nediskriminacije i reciprociteta, utvrđeno da privredna društva EU, bez obzira na to da li su osnovana u Crnoj Gori ili ne, moraju imati pristup procedurama dodjele ugovora u Crnoj Gori pod uslovima ne manje povoljnim od uslova koji se primjenjuju na crnogorska preduzeća. S druge strane, od stupanja na snagu ovog Sporazuma, crnogorskim preduzećima će biti omogućen pristup procedurama dodjele ugovora u EU pod uslovima ne manje povoljnim od uslova koji se primjenjuju na preduzeća EU.

Kada je riječ o normativnom okviru, biće potrebno uložiti dodatne napore kako bi se se crnogorsko zakonodavstvo u potpunosti uskladilo sa *acquis-em* EU. Ovo se posebno odnosi na komunalne djelatnosti, koncesije i novu Direktivu o pravnom lijeku.

Glavni razlog za zabrinutost u pogledu ovog poglavlja, osim nedovoljne primjene usvojenog zakonodavstva, ostaje loša priprema ugovora i izmjena ugovornih uslova nakon što je ugovor potpisan. Primjena preporuka Državne revizorske institucije, koja u svim svojim kontrolama vrši i reviziju postupaka javnih nabavki, je upitna i nedovoljno praćena. Takođe, vođenje evidencije o svim direktnim ugovorima potpisanim bez tenderskog postupka ostaje neriješeno pitanje.

Upravni sud je u sudskom postupku poništio veliku većinu odluka Komisije za kontrolu postupka javnih nabavki (60 od 76) što je razlog za naročitu zabrinutost. U proteklih deset godina zanemarljiv broj krivičnih prijava

je podniet od strane Uprave policije, odnosno odgovarajućih optužnica državnog tužilaštva, a pravosnažnih presuda za korupciju u javnim nabavkama još uvijek nema. Takođe, u istom periodu nije izrečena nijedna prekršajna kazna za kršenje zakona, a nije poznato ni da je neki državni službenik uključen u javne nabavke snosio disciplinsku odgovornost.

Samo u posljednje četiri godine na javne nabavke je u Crnoj Gori potrošeno više od 1,67 milijardi eura, dok se godišnje sklopi preko 5.000 ugovora o javnim nabavkama. Te brojke dovoljno govore o značaju koji javne nabavke imaju u ukupnom sistemu javnih finansija i udjelu državnog budžeta koji se u ove svrhe koristi.

Ogromna sredstva koja se troše na javne nabavke su u slabo regulisanim uslovima podložna raznim koruptivnim radnjama, u okviru kojih se službena ovlašćenja mogu zloupotrijebiti i radi lične dobiti pojedinaca načiniti šteta javnom interesu. Stoga su transparentnost i borba protiv korupcije u javnim nabavkama ključne prednosti koje harmonizacija sa legislativom, principima i najboljim praksama EU na ovom polju donosi građanima i građankama. Primjena usvojenih normi dovešće do efektivnijeg, efikasnijeg i ekonomičnijeg korišćenja budžetskih sredstava, odnosno, unapređenje javnih usluga što građanima i građankama osigurava „veću vrijednost za novac“ kroz smanjenje korupcije, zloupotreba i nepravilnosti u poslovanju. Usklađivanjem pravila i procedura sistema javnih nabavki sa onim koja važe u EU, otvoriće se veće poslovne mogućnosti za privredna društva iz Crne Gore koja će biti u poziciji da ravnopravno učestvuju kao ponuđači u cijeloj EU.

Jedna od predrasuda građana i građanki Crne Gore u odnosu na EU jeste da će proces javnih nabavki ići na štetu građana, posebno ako se proširi mogućnost da više stranih kompanija učestvuju u tom procesu, da će preovladati interes tih kompanija a ne javni interes, kao i da nije moguće ograničiti zloupotrebu javnih ovlašćenja na štetu javnog interesa u postojećim društveno-političkim okvirima. Ali, kao što je već rečeno, EU je ustanovila određena načela (nediskriminacije, jednakog tretmana, transparentnosti, proporcionalnosti, uzajamnog uvažavanja) i standarde koji se moraju primjenjivati u svim postupcima javnih nabavki i jednako prema svim učesnicima tog postupka, a isti je pod priličnom pažnjom institucija EU, čime se značajno sužava prostor za zloupotrebe.

Izvor: publikacija "Evropa u mom gradu – o čemu pregovaramo i što nam pregovori sa EU donose?", objavljena u okviru projekta Evropa u mom gradu, koji je Centar za građansko obrazovanje (CGO) sprovodio tokom 2011. i 2012, u saradnji sa Centrom za monitoring (CEMI) iz Podgorice i Građanskim inicijativama (GI) iz Beograda, a uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

Evropa u svijetu – Crna Gora u Evropi!

Moto ovogodišnje centralne proslave Dana Evrope u Podgorici bio je „*Evropa u svijetu, Crna Gora u Evropi*“ simbolizirajući integraciju kao budućnost, Evropu kao jedinstvo različitosti, ali i ostvareni napredak Crne Gore na putu ka Evropskoj uniji. Cijeneci značaj procesa evropskih integracija i potrebu građana i građanki Crne Gore da se što kvalitetnije informišu o samom procesu, organizovan je kvalitetan i raznovrstan program u okviru projekta „*EU info Bus-na putu ka EU*“, koji realizuje Centar za građansko obrazovanje (CGO), u saradnji sa fondacijom Friedrich Ebert i NVO Natura, uz podršku Delegacije EU u Crnoj Gori. Cjelodnevni program, uz brojne aktivnosti, kulturnog, sportskog, edukativnog i informativnog karaktera, započeo je sa trga Republike u 10h30, izvođenjem himni Crne Gore i Evropske unije, od strane hora srednje muzičke škole „Vasa Pavić“. Program je otvorio Nj. E **Mitja Drobnič**, šef Delegacije EU u Crnoj Gori, a pored njega su govorili i: **Igor Lukšić**, potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija, **Miomir Mugoša**, gradonačelnik Glavnog grada Podgorica, kao i **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a. Dodatno, građani i građanke Podgorice su imali priliku da se sretnu i razgovaraju sa ambasadorima država članica Unije, informišu o procesu evropskih integracija iz različitih materijala, koje su mogli preuzeti sa EU info štandova, učestvuju u EU kvizu, igraju EU slagalicu i osvoje jednu od brojnih nagrada. Sa građanima su razgovarali:

Nj.E. **Pius Fischer**, ambasador Njemačke, Nj.E. **Martin Pammer**, ambasador Austrije, Nj.E. **Tibor Császár**, ambasador Mađarske, Nj.E. **Grazina Sikorska**, ambasador Poljske, Nj.E. **Mihail Florovici**, ambasador Rumunije, Nj.E. **Vladimir Gasparič**, ambasador Slovenije, zatim gospođa **Natalia Panourgia**, **otpravnik poslova ambasade Grčke**. Istovremeno, na centralnoj bini je tekao multimedijalni baletski nastup „*Rapsodija 29*“, u izvođenju baletske škole „*Princeza Ksenija*“, posvećen obilježavanju dvjestogodišnjice rođenja evropskog kompozitora ere romantizma Roberta Šumana, dok je drugi junak predstave još jedan poznati Robert Šuman, francuski državnik, koji se smatra jednim od utemeljivača ideje o ujedinjenoj Evropi. Po završetku programa na trgu, učesnici su *EU INFO Bus*-om nastavili put ka Univerzitetu Donja Gorica, gdje je organizovana panel diskusija na temu: „*Evropa u svijetu - Crna Gora u Evropi*“. Panelu je prethodila dodjela nagrada za najbolji novinarski tekst o evropskim integracijama u Crnoj Gori, a novčane nagrade i plakete su dobili: Nikša Grgurović (tekst objavljen u ND Vijesti, I mjesto), zatim Esad Krčić (tekst objavljen na Slobodnoj Evropi, II mjesto) i Bojana Mučalica (agencija MINA, III mjesto). Sama panel diskusija okupila je veliki broj studenata, predstavnika političkih partija, civilnog društva, medija i druge. Na panelu su pored Nj.E. Mitje Drobniča, Daliborke Uljarević i Miomira Mugoše, govorili **Veselin Vukotić**, rektor Univerziteta Donja Gorica i Milivoje Jurišić, sekretar Pregovaračke grupe iz MVPEI. Izlaganja panelista izazvala su dinamičnu diskusiju i veliki broj pitanja iz različitih segmenata procesa integracije Crne Gore u EU. U sportskom dijelu programa održana je fudbalska utakmica EU – Crna Gora, koju je podržao i Fudbalski savez Crne Gore (FSCG), čiji je sudija vodio meč. Ovaj simbolički sportski događaj je obilovao iznenađujuće nadahnutim potezima pojedinaca, koji su demonstrirali svoje sportske vještine, a završen je rezultatom 7:3 u korist crnogorskog tima. Obilježavanje Dana Evrope u Podgorici završeno je koncertom crnogorskog benda „*Neon*“ u caffè baru „*Soul II Soul*“ u večernjim časovima, koji je okupio predstavnike Delegacije EU u Crnoj Gori, MVPEI, Ministarstva prosvjete, opštine Podgorica, Prijestonice Cetinje, političkih partija, UNDP-a, UNICEF-a, ambasada zemalja članica EU, medija, NVO, itd.

Istraživanje revizorske kompanije Ernst&Young pokazalo da je korupcija u poslovanju u regionu široko rasprostranjena

Balkanski menadžment

Svaki treći direktor iz Srbije svjestan je neetičkog poslovnog ponašanja u svojoj kompaniji, a 83% ih vjeruje da su mito i korupcija široko rasprostranjeni u poslovanju, pokazalo je najnovije istraživanje međunarodne revizorske kompanije Ernst&Young. Istovremeno je Slovenija, članica EU i euro zone, najkorumpiranija među 36 zemalja, a u stopu je prati Hrvatska, koja u EU ulazi 1. jula. Najmanje korumpirana država je Švajcarska, gdje samo 10% ispitanika ocjenjuje da su mito i korupcija uobičajena praksa u poslovanju, evropski prosjek je 39%, a pri vrhu su po percepciji korupcije uz Srbiju, Sloveniju i Hrvatsku, Ukrajina, Slovačka i Grčka.

Ernst&Young je anketirao 3.459 članova upravnih i nadzornih odbora, direktora i saradnika iz 36 zemalja, od kojih 20 iz EU, i to telefonom, preko interneta ili lično. Istraživanje je pokazalo da nešto manje od polovine direktora strahuje od neregularnosti u finansijskim izvještajima kompanija koje vode,

dok ih se više od polovine boji da je korupcija uzela maha u njihovim zemljama. Istovremeno ih samo 26% kaže da je za ugovaranje posla potrebno dati mito.

"Poruka našeg istraživanja je da se biznis suočava sa ozbiljnim rizikom od korupcije i da toga treba da bude svjestan i preduzme mjere kako bi upravljalo tim rizikom", naglašava se u izvještaju kuće Ernst&Young.

Srbija

Anketa o rasprostranjenosti prevare, mita i korupcije pokazala je da je svaki treći ispitanik iz Srbije svjestan neetičkog poslovnog ponašanja u svojoj kompaniji. Istovremeno ih 54% smatra da kompanije u okruženju precjenjuju svoje finansijske rezultate prema prosjeku za 36 zemalja od 38%.

Rezultati istraživanja pokazali su i da 83% ispitanika iz Srbije vjeruje da su mito i korupcija široko rasprostranjeni u poslovanju u zemlji u odnosu na prosek od 57%. Dodatno, istraživanje ukazuje i da 44% ispitanika iz Srbije smatra da su mito i korupcija uobičajena praksa za zaključivanje novih poslova, u poređenju sa 26%, koliki je prosjek za 36 zemalja iz istraživanja.

Oko 23% ispitanih iz Srbije vjeruje da bi poslovanje u skladu sa antikoruptivnim politikama ugrozilo njihovu konkurentnost na tržištu. Po istraživanju, gotovo polovina ispitanika iz Srbije (49%) je pesimistična u pogledu poboljšanja uslova poslovanja na lokalnom tržištu u narednih godinu dana, što je iznad prosjeka od 27% za sve ispitanike.

U saopštenju revizorske kuće navodi se i da je većina ispitanika svjesna da u njihovim kompanijama postoje politike za spriječavanje mita i korupcije, kao i da u mnogim organizacijama postoje značajne razlike u

shvatanju značaja i efikasnosti tih politika od strane menadžmenta i zaposlenih. Od ukupnog broja ispitanika iz Srbije, 44% veruje da bi ih njihova kompanija podržala kada bi prijavili slučajeve neetičkog ponašanja u poslovanju. Dodaje se i da bi u cilju uspostavljanja efikasnih programa borbe sa korupcijom kompanije trebalo da te programe jasno predstave zaposlenima, obezbijede im adekvatnu obuku, kao i da ih učestalo prate i unaprijeđuju.

Slovenija

Čak 96% anketiranih slovenačkih direktora smatra da je korupcija u Sloveniji normalna stvar. "Takav rezultat je sramota kako za one koji to rade, tako i za društvo u kojem se to čini kao 'modus operandi', smatra izvršna direktorka Društva menadžera **Sonja Šmuc**. Prema njenom mišljenju, kako prenosi ljubljansko "Delo", na odgovore slovenačkih menadžera uticalo je to što su nepoželjne prakse u Sloveniji veoma rijetko sankcionisane, a u nekim slučajevima čak imaju pokriće u pravnom okviru, prije svega u javnim nabavkama koje podstiču sistemsku korupciju.

Pored toga, kako je navela, tu je i problem korporativnog upravljanja u kojem je unutrašnji nadzor u preduzećima često loš, jer nadzorni organi ne djeluju dobro. Šmucova smatra i da su Slovenci skloni tome da loše stvari vide još crnijim, tako da su i ocjene gore nego što u stvari jesu.

Komisija za spriječavanje korupcije Slovenije još nije dobila izvještaj i nije htjela da ga komentariše, ali upozorava da će vlasti morati da se suoče sa činjenicom da je u Sloveniji "dubok i ozbiljan problem sistemske korupcije koji negativno utiče i na privrednu sredinu u zemlji".

Bivši predsjednik antikorupcijske komisije **Drago Kos** je manje kritičan i smatra da Slovenija "nije među državama u kojima je normalno da se kod zaključenja ugovora mora platiti provizija, odnosno mito".

"Naši menadžeri su osjetljiviji na neetičke prakse od onih u Keniji i sličnim državama, i ono što je u Keniji i drugdje sasvim normalna poslovna praksa, kod nas je neprihvatljivo", kazao je Kos za "Delo". On smatra da su Slovenci, "posebno u posljednje vrijeme, pretjerano samokritični prema stanju u oblasti korupcije", ali i da je prije svega privatni sektor malo šta uradio u toj oblasti.

Hrvatska

Prema percepciji korupcije u poslovanju Hrvatska je tik uz Sloveniju, "rekorderku" u Evropi i šire, i 90% hrvatskih menadžera je na pitanje da li su korupcija i mito uobičajeni u poslovanju odgovorili potvrdno.

Istovremeno se 40% hrvatskih menadžera izjasnilo da je mito uobičajena praksa za dobijanje posla na sektoru na kojem rade. Istraživanje je pokazalo i da je 64% hrvatskih direktora pod većim pritiskom da ostvare dobre finansijske rezultate u narednih 12 meseci.

Na pitanje da li kompanije često prikazuju svoje finansijske rezultate boljim nego što jesu u Hrvatskoj je pozitivno odgovorilo 58% anketiranih direktora.

Evropa

U Grčkoj i Slovačkoj na pitanje da li su mito i korupcija uobičajena praksa u njihovim zemljama pozitivno je odgovorilo po 84% ispitanika, a u Češkoj, Portugaliji, Mađarskoj, Španiji, Rumuniji i Italiji po između 60% i 70%.

Tri najveće privrede u Evropi pokazale su bolje rezultate. Rasprostranjenost korupcije u poslovanju potvrdilo je 27% ispitanika u Francuskoj, 30% u Nemačkoj i 37% u Velikoj Britaniji. Nizak nivo percepcije korupcije zabilježen je u Finskoj i Švedskoj - 12%.

Izvor: Beta, Euractiv.rs

Zapadni Balkan na raskrscu: izazov evropskih integracija u doba krize

U Podgorici je 13. maja 2013. održana međunarodna konferencija „Zapadni Balkan na raskrscu: Izazov evropskih integracija u doba krize” koju su organizovali Austrijsko-francuski centar za približavanje Evropi, Institut za Dunavsku regiju i centralnu Evropu, Austrijska ambasada u Podgorici, Centar za građansko obrazovanje (CGO), Ministarstvo spoljnih poslova u Francuske, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore i Savezno ministarstvo za evropske i međunarodne poslove Republike Austrije. Konferencija je okupila impresivan broj panelista iz regiona i iz EU, uz preko 200 učesnika/ca.

Konferenciju su otvorili: **Peter Jankowitsch**, generalni direktor Austrijsko-francuskog centra iz Beča, **Pierre Cochard**, zamjenik generalnog direktora za politiku i bezbjednost iz Ministarstva spoljnih poslova Francuske, **Johannes Kyrle**, generalni sekretar inostranih poslova u Saveznom ministarstvu za evropske i međunarodne poslove Republike Austrije i **Igor Lukšić**, potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore. U daljem toku konferencije održana su četiri okrugla stola koja su otvorili i kojima su predsjedavali: **Dirk Lange**, šef jedinice za Hrvatsku i Crnu Goru u Generalnom direktoratu za proširenje Evropske komisije („Efekat hrvatskog pristupa EU”), **Milorad Katnić**, bivši ministar finansija i savjetnik predsjednika Vlade Crne Gore za ekonomiju i finansije („Efekti ekonomske i finansijske krize na perspektive proširenja”), potom **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a („Vladavina prava: puno izazova, malo postignuća”), i, na kraju, **Dinka Živalj**, portarolka Regionalnog savjeta za saradnju („EU i promocija regionalne saradnje”).

Svojim programom, strukturom učesnika/ca i formatom, konferencija je bila jedinstvena jer se slični skupovi najčešće održavaju u nekoj od država članica EU. Na ovaj način, i Crna Gora je postala mjesto na kojem se počinju okupljati donosioci odluka i oni koji utiču na integracione procese zapadnog Balkana. Okrugli stolovi unutar konferencije otvorili su mogućnosti za razumijevanje šire regionalne i evropske perspektive u kojoj Crna Gora egzistira i koje značajno utiču i na put Crne Gore ka EU, iako se nerijetko, zbog fokusiranosti na unutrašnje-politička zbivanja, zanemaruju. Upravo puno razumijevanje konteksta u kojem Crna Gora djeluje, načina na koji donosioci odluka u EU i regionu vide region, čiji je sastavni dio i Crna Gora, može samo pomoći u procesu brže i kvalitetnije unutrašnje demokratizacije Crne Gore.

Bez suočavanja sa prošlošću nema trajnog mira

Deveti međunarodni forum za tranzicionu pravdu „*Pomirenje u postjugoslovenskim zemljama*“ održan je na Jahorini od 17. do 18. maja 2013. Skup je organizovala koalicija za REKOM, čija je referentna organizacija u Crnoj Gori Centar za građansko obrazovanje (CGO), a okupio je više od dvije stotine učesnika i učesnica iz regiona, ali i šire. Ovogodišnji Forum otvorili su **Željko Komšić**, član Predsjedništva Bosne i Hercegovine i reditelj **Dino Mustafić**, nakon čega je uslijedio panel o postignućima u oblasti tranzicione pravde u postjugoslovenskim zemljama. Posebnu pažnju prvog dana Foruma izazvala je sesija posvećena ulozi religijskih zajednica u pomirenju na prostoru bivše Jugoslavije.

Na jahorinskom Forumu svoje viđenje ideje pomirenja među državama u regionu dali su, pored političara i predstavnika religijskih zajednica tokom drugog dana programa i umjetnici, kulturolozi, univerzitetski profesori, predstavnici nevladinih organizacija.

Skup je organizovala koalicija za REKOM, a delegaciju iz Crne Gore su činili: **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka i **Mirela Rebronja** koordinatorka programa u CGO-u, novinar **Dragoljub Vuković**, stručnjak iz oblasti ljudskih prava **Aleksandar Saša Zeković**, potom predstavnici organizacija članica koalicije za REKOM, **Milena Janketić** iz Instituta Alternativa, **Slobodan Dumnić** iz Akcije za ljudska prava, **Tamara Sribljanović** iz Bona Fidae iz Pljevalja i **Jakub Durgut** iz Udruženja građanja Bukovice i Pljevalja. Na Forumu su učestvovali i sekretarka Komisije za nestala lica u Vladi Crne Gore, **Darka Džabasan** i novinar RTCG **Mirko Bošković**.

Polaznici/ce „MAPSS-ovog foruma političkih nauka“ u posjeti CGO-u

U okviru akademske konferencije pod nazivom „*MAPSS-ov forum političkih nauka*“ koju organizuje MAPSS – *Crnogorsko udruženje studenata političkih nauka* – 9. maja 2013. polaznici/ce konferencije su imali/e priliku da prisustvuju predavanju u CGO-u izvršne direktorka CGO-a **Daliborke Uljarević** i saradnika na programima **Damira Nikočevića** na temu «Politička memorija u Crnoj Gori». Poseban osvrt je dat na političke ponude tokom predsjedničkih izbora 2008. i 2013. Tokom dinamične diskusije, Uljarević i Nikočević su sa polaznicima/cama razgovarali o pravnom kontekstu u okviru kojih su se održali predsjednički izbori, o programima kandidata, njihovim izbornim kampanjama, o odnosu dva predsjednička kandidata prema ključnim pitanjima, kao i efektima rezultata na ukupna politička zbivanja u zemlji. Konferenciju je organizovao MAPSS, zajedno sa Fakultetom političkih nauka i u saradnji sa univerzitetima u regionu, državnim institucijama, ambasadama, nevladinim organizacijama i medijima, a sa ciljem unaprijeđenja statusa političkih nauka kao akademske discipline u Crnoj Gori.

ALF Internship Programme

The Anna Lindh Foundation (ALF) announces the reopening of its Internship Programme for the year 2013 offering young people the opportunity for a training at the Headquarters of the Anna Lindh Foundation in Alexandria.

The ALF Internship Programme aims at fostering interdisciplinary knowledge as well as practical know-how building, targeting young talented undergraduate and graduate students, willing to gain practical experience in a field relevant to the Foundation through their full involvement in daily work.

Moreover, the Internship Programme seeks to support the internal human resources capacity of the Anna Lindh Foundation with students or graduates between 19 and 32 years old, fluent in two or more of the official languages of the Union for the Mediterranean countries, and qualified in areas relevant to the ALF strategic interventions.

The training received at the Anna Lindh Foundation intends to orient and enhance the chances of talented youth in the labor market, as well as to exchange experience or skills with experienced seconded staff.

Applications for internship are welcome from residents of the 42 Euro-Med countries. Any application from a resident outside the 42 countries can be accepted provided that their cost will not be covered by ALF. North-South Regional balance in the selection of the interns will be among the selection criteria.

Please send your application and motivation letter not later than Saturday, 1st June 2013 – 5 pm Cairo Time to ALFinternship@bibalex.org

Read more: <http://www.euromedalex.org/about/job-vacancies>

Izdavač: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

EIC Bilten - Evropski puls - je elektronski časopis koji izlazi uz podršku fondacije Friedrich Ebert od 2005. Od 2013. *Evropski puls* izlazi u okviru projekta "EU Info bus – na putu ka EU!" koji se finansira iz komunikacionog budžeta Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a kofinansira ga fondacija Friedrich Ebert. Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.

Glavni i odgovorni urednik: Vladan Žugić
Uređivački kolegijum: Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević, Damir Nikočević
Prevod i lektura: CGO
Art direktor: Ilija Perić
Ilustratorka: Dragana Koprivica
Produkcija: identity & promotion

Adresa redakcije: Njegoševa 36/1 Tel/fax: +382 20 665 112, 665 327 ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org
Evropski puls možete preuzeti na sajtu www.cgo-cce.org ili se pretplatiti za direktnu mjesečnu elektronsku dostavu putem maila ep@cgo-cce.org

Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Centra za građansko obrazovanje (CGO) i ne može se smatrati da odražava stavove Evropske unije.

